

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Гуманітарно-педагогічний факультет

ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри журналістики та
мовної комунікації

Харченко Світлана Василівна

« ___ » _____ 2025 р.

ДИПЛОМНИЙ ПРОЄКТ БАКАЛАВРА

на тему:

«Відеосюжети про укриття Києва»

Спеціальність 061 Журналістика

Гарант освітньої програми

доктор філологічних наук, професор

Харченко Світлана Василівна

Керівник дипломного проєкту бакалавра

доктор філологічних наук, професор

Навальна Марина Іванівна

Виконала

Трутеня Анастасія Сергіївна

КИЇВ – 2025

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ

I ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Гуманітарно-педагогічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри журналістики та
мовної комунікації

_____ Світлана ХАРЧЕНКО

« ___ » _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання дипломного проєкту бакалавра студенту

Трутеня Анастасії Сергіївни

Спеціальність 061 Журналістика

Тему дипломного проєкту бакалавра: **«Відеосюжети про укриття Києва»**
затверджено наказом ректора НУБіП України від 27 січня 2025 р. № 90 «С».

Термін подання завершеної роботи на кафедру 01.05.2025

Вихідні дані до дипломного проєкту бакалавра: дослідити стан укриттів
Києва та зняти про них відеосюжети.

Перелік питань, які потрібно розробити: визначити значення
медіаграмотності під час війни; проаналізувати ефективність роботи укриттів у
Києві; дослідити нормативно-правові та технічні аспекти роботи укриттів;
підготувати матеріали та зняти відео про укриття Києва.

Дата видачі завдання «01» жовтня 2024 р.

Керівник дипломного проєкту бакалавра
доктор філологічних наук, професор

Марина НАВАЛЬНА

Завдання прийняв до виконання

Анастасія ТРУТЕНЬ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. РОЛЬ МЕДІА У ФОРМУВАННІ СУСПІЛЬНОЇ ОБІЗНАНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	6
1.1 Медіаграмотність суспільства під час війни: значення та вплив.....	6
1.2 Журналістика у кризових ситуаціях: висвітлення проблеми укриттів Києва.....	9
1.3 Цільова аудиторія проєкту.....	13
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРИТТІВ У КИЄВІ.....	16
2.1 Стан та забезпечення роботи укриттів: нормативно-правовий і технічний аспекти.....	16
2.2 Аналіз ефективності функціонування укриттів у Києві.....	23
2.3 Підготовка матеріалів та зйомка відео про укриття Києва.....	26
ВИСНОВКИ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	29

Вступ

Актуальність теми.

Сучасні реалії життя в Україні, зокрема у Києві, зумовлені воєнною загрозою, що робить питання безпеки населення надзвичайно важливим. Одним із ключових елементів цієї безпеки є доступ до надійних укриттів під час повітряних тривог. Тому дане дослідження є актуальним і сприятиме приверненню уваги до проблеми, покращенню інформованості населення та розвитку ефективної системи цивільного захисту. У контексті повномасштабної війни в Україні питання захисту цивільного населення набуває критичного значення. Щоденні загрози, пов'язані з ракетними ударами, артилерійськими обстрілами та авіаційними атаками, вимагають оперативного переосмислення підходів до облаштування захисних споруд у міських середовищах. Особливої уваги заслуговує необхідність створення ефективної, доступної та інтегрованої системи укриттів у межах житлових територій.

Згідно з дослідженням Т. В. Жидкової, В. П. Глеби та С. О. Чепурної, використання підземного простору (наприклад, паркінгів, підвальних приміщень, технічних зон) є реальним і перспективним шляхом забезпечення швидкого та безпечного укриття для мешканців міст у разі надзвичайних ситуацій. Автори підкреслюють, що більшість наявних укриттів є морально і фізично застарілими, не забезпечують належного рівня безпеки та комфорту, а тому потребують модернізації або заміни на нові рішення, інтегровані в архітектурне середовище сучасної забудови.

Мета дослідження – дослідити стан укриттів Києва та зняти про них відеосюжети.

Завдання

1. Визначити значення медіаграмотності під час війни.
2. Проаналізувати ефективність роботи укриттів у Києві.
3. Дослідити нормативно-правові та технічні аспекти роботи укриттів.
4. Підготувати матеріали та зняти відео про укриття Києва.

Об'єкт дослідження – система укриттів у Києві як ключовий елемент цивільного захисту населення в умовах війни.

Предмет дослідження – медійне висвітлення проблеми доступності та ефективності укриттів, а також вплив інформаційного контенту на суспільну обізнаність.

Методи дослідження – у роботі використано контент-аналіз матеріалів, пов'язаних з укриттями, соціологічні методи (анкетування, опитування), емпіричне дослідження шляхом спостереження, фото- та відеофіксація.

Практичне значення – розробка, створення та просування відеоконтенту про укриття, а також визначення ефективних підходів до підвищення обізнаності про укриття аудиторії через медіа.

Структура роботи: Дипломний проєкт складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку літератури, медіапродукту «Відеосюжети про укриття Києва» (на флешці). Обсяг роботи без списку літератури і додатків – 26 с. Повний обсяг – 31 с.

1.1 Медіаграмотність суспільства під час війни: значення та вплив.

Медіаграмотність – сукупність знань, навичок та умінь, що дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати різноманітні повідомлення для різних типів медіа. Окрім того, медіаграмотність передбачає вміння розуміти й аналізувати, як медіа функціонують у суспільстві та який вплив вони мають.

Бути медіаграмотним означає бути здатним оптимально використовувати відповідну інформацію, зберігаючи її розумно, й ділитися нею з іншими[12].

Більшість сучасних учених вважають, що медіаграмотність – це результат медіаосвіти, коли людина формує навички з аналізу та оцінки медіаматеріалів. Огляд теорій медіаосвіти засвідчив, що вони мають фрагментарний характер, не спираються на цілісне узагальнення сучасного досвіду вивчення механізмів. дії мас-медіа та досягнення ними ефекту, тобто впливу на аудиторію. Разом із тим, час розуміння закономірностей функціонування мас-медіа, ланок, де виникають шуми, тобто викривлення інформації, є, на наш погляд, обов'язковою складовою вдалої медіаосвіти.

Важливість медіаосвіти в сучасному світі обумовлена тим, що мас-медіа в умовах глобалізації та інформаційного суспільства вагомо впливають на те, яким ми сприймаємо навколишній світ. Але часто медіа безвідповідально ставляться до своєї головної функції – чесно та правдиво інформувати про події та факти дійсності, тобто віртуальна картинка світу значно відрізняється від реальної картини. Медіаосвіта дає людині можливість самозахисту, вчить критично сприймати медійні повідомлення [6].

Особливого значення ці знання набувають сьогодні, коли Україна щодня потерпає від обстрілів з боку держави-агресора. Маніпуляції з інформацією в умовах конфлікту або війни набувають особливої гостроти. Противник цілеспрямовано намагається підірвати єдність суспільства, активно використовуючи стратегії інформаційної маніпуляції. Під час таких періодів відрізнити маніпулятивну, неправдиву, упереджену чи спотворену інформацію від достовірної стає майже неможливим. Це тому, що маніпулятори прямо використовують такі ж способи подання новин (за формальними ознаками), як і

традиційні медіа, залишаючи людей в стані невпевненості, збудженості, роздратування.

За умов війни або кризи, коли питання безпеки та задоволення основних потреб загострюються, широке тлумачення цих понять відкриває можливість ворогові прямо втручатися в будь-які інформаційні процеси. Так інформація, що виникає з реальних потреб та поширюється реальними людьми, стає знаряддям маніпуляції [13].

Невміння аналізувати інформацію може призвести до негативних наслідків. Так до прикладу, людина, яка не аналізує інформацію, може легко стати жертвою дезінформації або маніпуляції.

Наприклад, в умовах війни Росії проти України ворог активно поширює фейки, щоб посіяти паніку або зневіру серед українців. Якщо людина не звикла критично мислити та перевіряти джерела, вона може повірити у фейкові повідомлення. Або ж у повсякденному житті: якщо людина не вміє аналізувати інформацію, вона може потрапити на шахрайські схеми, купуючи неякісні товари, довіряючи фальшивим новинам про "чарівні ліки" чи приймаючи необгрунтовані фінансові рішення.

Саме тому важливо розвивати критичне мислення, навчатися перевіряти факти та розрізняти маніпуляції від правдивих тверджень. Це не лише захищає людину від помилок, а й робить суспільство сильнішим та стійкішим до інформаційних загроз.

Російська федерація продовжує інформаційну війну проти України, нарощуючи хвилю фейків і провокацій. Свіжий приклад – звинувачення українських Сил оборони у нібито обстрілі газовимірювальної станції «Суджа». У відомстві офіційно спростували ці безпідставні заяви. За даними українських військових, сама станція вже неодноразово ставала жертвою російських атак. Зокрема, влітку минулого року окупанти бомбардували її керованими авіабомбами, а всього три дні тому знову завдали удару по цьому об'єкту. Це не просто руйнівна тактика, а ще й частина багаторівневої кампанії з дезінформації, спрямованої на введення в оману міжнародної спільноти. Варто зазначити, що

раніше окупанти використовували труби цього магістрального газогону для прихованого переміщення своїх військових підрозділів. Генеральний штаб ЗСУ наголошує: росія вкотре демонструє свій звичний почерк – створювати проблеми власними руками та звинувачувати в цьому інших. Українцям та світовій спільноті рекомендують довіряти лише офіційним джерелам інформації та не піддаватися маніпуляціям російської пропаганди [5].

Ворожа пропаганда активно поширює фейки, наприклад про буцімто підготовку українськими військовими провокації у Миколаєві для зриву домовленостей про припинення ударів по об'єктах енергетики і звинувачення у цьому росії. Пропагандисти заявляють, ніби у місті створили спеціальні групи для підготовки операції, та привозять велику кількість уламків російських безпілотників типу «Шахед» і вибухівки.

Подібні повідомлення можуть свідчити про підготовку росією провокації та ударів по місту. Це класичний приклад застосування ворогом тактики інформаційного алібі задля виправдання власних дій. У такий спосіб ворог прагне перекласти на Україну відповідальність за недотримання ним зобов'язань про припинення вогню по енергетичній інфраструктурі та ввести в оману міжнародних партнерів України [20].

Для того, щоб не потрапляти в «пастку» з фейків та маніпуляцій, потрібно бути медіаграмотним. Медіаграмотність є результатом медіаосвіти. В Україні діють різноманітні проєкти з медіаосвіти, які допомагають споживачеві медійного контенту краще зрозуміти суть медіа, орієнтуватися в інформаційному просторі, навчитися критично ставитися до ЗМІ, відрізнити якісну й достовірну інформацію, виявляти маніпулятивні спроби впливати на громадську думку і не підпадати їх впливу, дізнаватися про інформаційні права й можливості їх використання [10].

1.2 Журналістика у кризових ситуаціях: висвітлення проблеми укріттів Києва

Основною задачею журналіста є інформування суспільства про ту чи іншу подію. Тому, логічно, що у кризових ситуаціях, наприклад таких як: стихійні лиха, техногенні катастрофи, епідемії та війни, роль журналістики стає ще більш важливою. У такі моменти люди потребують оперативної, достовірної та зрозумілої інформації, яка допоможе їм приймати правильні рішення, забезпечувати власну безпеку та орієнтуватися в ситуації.

Під час війни роль журналістики стає критично важливою. Вона не лише інформує суспільство, а й впливає на громадську думку, формує національну свідомість і навіть може змінювати хід подій.

В умовах війни традиційні журналістські стандарти зазнають змін. Якщо зазвичай журналісти прагнуть дотримуватися принципу неупередженості, то під час збройного конфлікту головне – не нашкодити своїй армії та державі. З цього приводу Володимир Данилюк надав поради, як безпечно та коректно висвітлювати ситуацію у зонах бойових дій. Зокрема він вважає:

- журналіст має бути непомітним, не сильно відрізнятися від військовослужбовців;
- кожен журналіст повинен мати посвідчення водія та вміти керувати автотранспортними засобами, адже на фронті буває різне;
- журналіст зобов'язаний вміти надавати першу допомогу, бо далеко не завжди медики можуть бути поруч;
- вміти відрізнити кулемет від гармати, Starlink від РЕБу тощо[11].

У воєнний час журналістика стає не просто засобом інформування, а й потужною зброєю. Основні завдання воєнних журналістів:

- Оперативне висвітлення подій на фронті.
- Спростування ворожої пропаганди та дезінформації.
- Збереження історичної правди та документування воєнних злочинів.
- Підтримка морального духу населення та військових.

Під час війни в Україні незалежні журналісти та міжнародні кореспонденти відіграють ключову роль у донесенні правди до світової спільноти. Незважаючи на ризики, які супроводжують роботу журналістів у кризових ситуаціях, їх діяльність є необхідною.

Саме журналіст висвітлює всі критичні проблеми. Однією з таких проблем є питання укриттів. З початком повномасштабного вторгнення мільйони українців змушені ховатися від ракетних ударів та артилерійських обстрілів. Проте далеко не всі укриття придатні для перебування, а в деяких містах їх катастрофічно бракує. Журналісти не лише інформують про ситуацію, а й привертають увагу влади та громадськості до проблеми доступності та стану захисних споруд.

Репортажі про закриті, занедбані або непридатні для використання укриття викликають суспільний резонанс та сприяють їх відновленню. Ба більше, журналістика допомагає координувати роботу волонтерів і активістів, які беруть на себе облаштування сховищ.

В умовах війни укриття – це не просто бетонні стіни, а шанс на порятунок. Саме завдяки роботі медіа суспільство не лише знає про проблему, а й має можливість її вирішувати. Наявний фонд захисних споруд столиці становить майже 4 тисячі сховищ і укриває 98% статистичної кількості мешканців Києва, тобто, майже всіх. Такий аналіз дає ДНС, але проблема в тому, що не у всіх районах міста є захисні споруди в радіусі 500 метрів. Тобто, якщо ми візьмемо суху статистику, то так – майже всі ми укриваємося, але в реальності – є купа районів, де в радіусі доступу захисних споруд просто немає. На думку начальника управління організації цивільного захисту Головного управління ДСНС у м. Києві Олега Стоволоса існує три проблемні питання, вирішення яких надасть змогу в Києві зробити фонд захисних споруд таким, який відповідатиме нормативним вимогам. Перше – це підтримання наявного фонду захисних споруд (фінансування, співфінансування з власником, приведення його до належного стану). Друге – використання підземного простору міста, якого багато, але він знаходиться в приватній власності, і приватники не хочуть

ставити його на облік як укриття. Можливо, тут доцільна зміни в законодавстві, які б надали їм привілеїв співфінансування, щоб вони поставили свої об'єкти на облік і надали змогу громадянам там укриватися. І третя – це забудова міста. На переконання Стоволоса, забудовники є добросовісні, а є недобросовісні. Зараз прийняті зміни в законодавстві, коли при будівництві необхідно передбачати об'єкти фонду захисних споруд [2].

Резонансним став випадок у червні 2023 року, коли під час ракетного обстрілу Києва мешканці одного зі столичних районів не змогли потрапити до укриття, що призвело до трагедії. Це викликало масове обговорення у соцмережах та ЗМІ. Громадяни почали публікувати відео, фото та свої історії про недоступність укриттів. Ці дані стали підґрунтям для журналістських розслідувань.

Також Україні запрацював чат-бот, у якому можна повідомити про зачинене укриття під час повітряної тривоги.

Рисунок 1. Чат-бот «Open Shelter Bot»[14]

Все просто – ви заповнюєте бот і протягом 1 хвилини в Telegram приходить сповіщення, яке ми одразу береться в роботу і відпрацьовуємо.

За словами заступника міністра з питань стратегічних галузей промисловості України Тимура Ткаченка, всі скарги він буде дивитись особисто.

Також одразу це все буде перенаправлятися прямо до відповідальних на місцях [1].

Ще одним прикладом ефективної журналістики стало використання інтерактивних карт, де кияни могли позначати проблемні укриття. У Києві оновили інтерактивну карту, на яку нанесені адреси та короткий опис підземних сховищ для укриття громадян на випадок війни, а також будь-яких інших надзвичайних ситуацій, зокрема техногенного та природного характеру. Карту опублікувала пресслужба Київської міської державної адміністрації. Усі зазначені укриття допоможуть українцям сховатися від ракетних ударів або обстрілів російської армії. Згідно з інтерактивною картою укриттів у Києві, найбільше підземних сховищ розташовано у Голосіївському, Печерському, Оболонському та Дніпровському районах [7].

До фонду захисних споруд входять сховища цивільного захисту, метро, підвали житлових будинків, підземні паркінги та інші підземні споруди, де можна тимчасово сховатися [9].

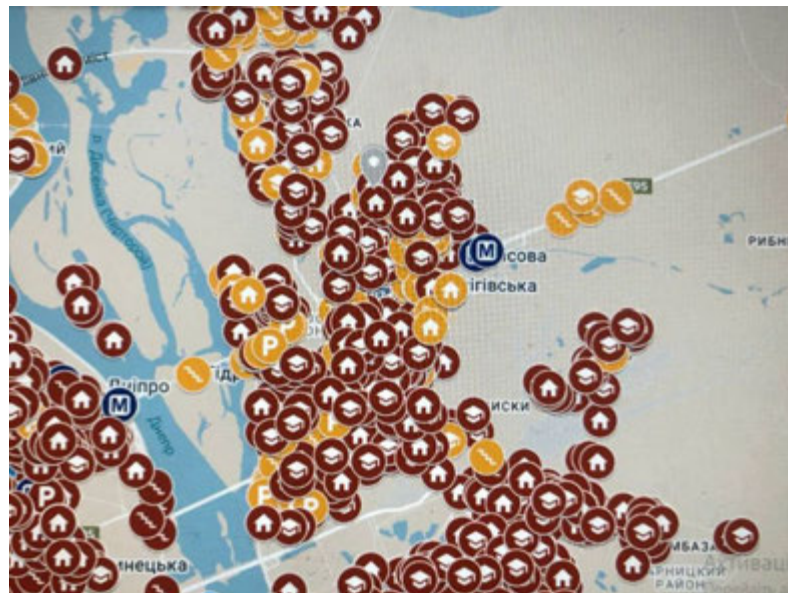

Рисунок 2. Інтерактивна карта укриттів Києва [8].

1.3 Цільова аудиторія проєкту

Цільова аудиторія – це саме ті люди, котрим потрібен продукт чи послуга компанії. Ця група людей, об'єднаних загальними ознаками, має схожі звички, спосіб життя, пріоритети та рівень доходів. Саме на них має бути налаштована рекламна компанія підприємства [15].

Цей проєкт, присвячений дослідженню та висвітленню стану укриттів у Києві, спрямований на широке коло громадян, для яких тема безпеки є актуальною. Враховуючи особливості контенту, інформаційну цінність та суспільний інтерес, можна виокремити кілька основних груп цільової аудиторії: кияни та гості міста, волонтери, комунальні служби.

Головними споживачами інформації є мешканці столиці, які щодня стикаються з необхідністю пошуку та використання укриттів під час повітряних тривог. Для цієї категорії важливо знати:

- де розташовані найближчі захисні споруди;
- в якому стані вони перебувають;
- чи є в них доступ до води, санвузлів, вентиляції тощо;
- як діяти в разі екстреної ситуації.

Цей контент допоможе людям оперативно орієнтуватися в критичних умовах та покращить їхню поінформованість щодо безпечних місць у місті.

Представники волонтерських ініціатив та громадських організацій можуть використовувати зібрані матеріали для привернення уваги до проблематики укриттів. Виявлення закритих чи непридатних для використання сховищ може стати підставою для офіційних звернень до влади, організації ремонтних робіт чи адвокаційних кампаній.

Представники медіа можуть використовувати матеріали проєкту для створення власних розслідувань, репортажів та аналітичних матеріалів. Зібрані відеодокази, статистичні дані та коментарі експертів допоможуть їм більш глибоко розкривати проблему, підвищувати громадський резонанс та сприяти відповідальності влади.

Проект про укриття Києва охоплює широкий спектр цільової аудиторії – від місцевих мешканців і активістів до журналістів і представників влади. Його головна мета – підвищити рівень інформованості населення, сприяти покращенню стану укриттів та розвивати культуру безпеки в умовах воєнних загроз.

Висновки до розділу 1

Журналістика у кризових ситуаціях, зокрема під час війни, виконує не лише інформаційну, а й суспільно важливу функцію. Саме журналісти допомагають громадянам розуміти реальний стан справ, вчасно отримувати критично важливу інформацію та реагувати на загрози. Висвітлення проблеми укриттів у Києві стало одним із прикладів того, як медіа можуть сприяти позитивним змінам.

У сучасних умовах медіаграмотність є невід'ємною складовою інформаційної безпеки суспільства. Вона допомагає громадянам відрізнити правду від маніпуляцій, аналізувати інформацію та приймати зважені рішення. В умовах російсько-української війни це набуває особливого значення, адже інформаційні атаки є такою ж складовою війни, як і бойові дії.

Таким чином, незалежна журналістика та критичне мислення громадян є важливими факторами, що сприяють зміцненню національної безпеки, підтримці морального духу суспільства та формуванню стійкості перед викликами війни. Медіа не лише інформують, а й створюють умови для реальних змін, що допомагають людям адаптуватися до складних умов і боротися за своє майбутнє.

2.1 Стан та забезпечення роботи укриттів: нормативно-правовий і технічний аспекти

Укриття в Україні в період повномасштабної війни є одним із ключових питань безпеки населення. На жаль, через безвідповідальне ставлення до базового елемента захисту на другий рік широкомасштабної війни ми стаємо свідками загибелі людей через закриті укриття. Крім доступу до сховища, постає також питання щодо надійності, оскільки багато укриттів не відповідають сучасним вимогам безпеки. Закриті та не обладнані бомбосховища під час війни — це справді злочин. Найпростіші укриття – це цокольні та підвальні приміщення будинків, підземні паркінги та підземні переходи. У них можна сховатися під час нетривалих обстрілів. Найбезпечніші з них ті, які мають декілька виходів (один з них за межами будівлі). Зазвичай такі приміщення використовують як магазини, спортзали, склади тощо. Власники мають знати про призначення на період надзвичайної ситуації й бути готовими дати доступ людям. Жителі міст з метрополітемом можуть також сховатися на платформах станцій або в переходах [19].

- Сховище – це герметична споруда для тривалого перебування людей у випадку надзвичайної ситуації. Щоб знайти такі приміщення, шукайте позначки «Укриття» чи «Об’єкт цивільного захисту» [18].

Питання оснащення, утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту регулюються Вимогами щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту.

Відповідно до цих Вимог, захисні споруди мають утримуватися та експлуатуватися у стані, що дозволяє привести їх у готовність до використання за призначенням протягом 12 годин. Хоча з нашого спільного досвіду початку війни, коли розпочалося бомбардування та воєнні дії, не завжди була і є змога підготувати приміщення після початку воєнних дій.

Водночас у Порядку створення, утримання фонду захисних споруд цивільного захисту та ведення його обліку зазначаються інші години приведення захисних споруд до готовності. Так, відповідно до пункту 10 цього Порядку,

конкретний строк приведення захисної споруди в готовність до використання за призначенням (крім споруд, що відповідно до законодавства повинні перебувати в постійній готовності) зазначається в паспорті захисної споруди, а саме:

- не більше 12 годин – для захисних споруд, призначених для укриття працівників (персоналу, найбільшої працюючої зміни) суб'єктів господарювання, віднесених до відповідних категорій цивільного захисту;
- не більше 24 годин – для інших захисних споруд, споруд подвійного призначення та найпростіших укриттів.

Під час експлуатації захисних споруд не допускається виконання заходів, що знижують їх захисні властивості, надійність та безпеку.

Якщо в закладі освіти є належне укриття, й заклад працюватиме очно, на початку навчального року для здобувачів освіти та працівників потрібно провести інструктажі щодо того, як поводитися в укритті, які предмети можна брати з собою в укриття, які – ні тощо. Так само дуже потрібні тренувальні евакуації до укриття, бо життя і здоров'я наших дітей - найголовніша цінність, а такі тренування можуть врятувати життя.

Місце розташування захисної споруди позначається за допомогою таблички (напису) та покажчиків руху до неї .

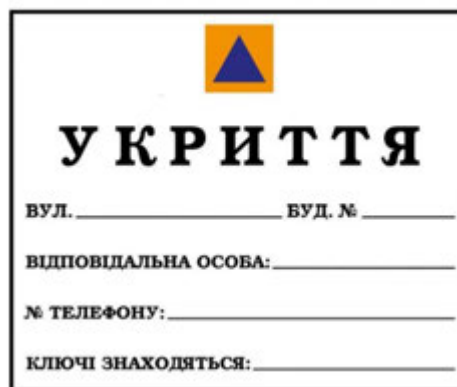

Рисунок 3. Приклад таблички для укриття.

Біля вхідних дверей до захисної споруди вивішується табличка розміром 60 x 50 см із написом «Місце для укриття» із зазначенням номера споруди, її власника або юридичної особи, яка утримує захисну споруду на балансі, тобто здійснює заходи організаційного, матеріально-технічного, інженерного, фінансового та іншого характеру для забезпечення готовності захисних споруд

до використання за призначенням. Також на табличці зазначається місце зберігання ключів, особа, відповідальна за утримання та експлуатацію сховища в мирний час, її місцеперебування і номер телефону.

Захисна споруда обов'язково має бути забезпечена первинними засобами пожежогасіння, обладнана системами внутрішнього протипожежного водопостачання, пожежної автоматики та сигналізації, відповідно до вимог Правил пожежної безпеки в Україні, а також державних будівельних норм і національних стандартів, що діють у сфері пожежної безпеки. Місця розташування первинних засобів пожежогасіння, план евакуації із захисної споруди позначаються й освітлюються. У захисній споруді забороняється зберігати або використовувати легкозаймисті, небезпечні хімічні та радіоактивні речовини.

Входи до захисної споруди мають забезпечувати вільний доступ усередину їх приміщень, можливість користування ними особами з інвалідністю та іншими маломобільними групами населення і мати достатню пропускну спроможність. Хоча з цим дуже складно, бо переважна більшість укриттів закладів освіти побудована дуже давно і не передбачали наявність пандусів чи інших засобів для користування людьми з інвалідністю.

Підходи до зовнішніх дверей, двері та сходові марші мають утримуватися у справному стані, очищуватися від бруду і сміття, а в зимовий час – від снігу і льоду. Захаращення входів не допускається.

Необхідно забезпечувати належний стан оголовків аварійних виходів і повітрязбірних каналів, очищати їх від снігу, сміття і сторонніх предметів, систематично перевіряти справність противибухових пристроїв, надійність їхнього кріплення і періодично змащувати металеві частини інгібованим мастилом.

До замків від дверей і ставень має бути не менше двох комплектів ключів. Один комплект ключів зберігається у відповідальній особи, інший в опечатаному вигляді – у посадової особи або у структурному підрозділі балансоутримувача,

що працює в цілодобовому режимі (місцеперебування і телефон цієї посадової особи зазначаються на вхідній табличці).

Захисна споруда має захищатися від підтоплення і затоплення ґрунтовими, поверхневими, технологічними та стічними водами. Павільйони, навіси, відливи та інше обладнання, призначене для захисту входів і аварійних виходів від атмосферних опадів і поверхневих вод, мають утримуватися в належному технічному стані. Гідроізоляція, дренаж і вимощення по периметру захисної споруди, а також водостічні труби мають утримуватися у справному стані та надійно захищати захисну споруду від негативного впливу атмосферних опадів, поверхневих і ґрунтових вод. Обов'язкове влаштування люків для відведення води від водостічних труб.

У разі виявлення замокання будівельних конструкцій, підтоплення або затоплення окремих частин захисної споруди необхідно вживати заходів щодо відновлення гідроізоляційних властивостей захисної споруди.

Захисна споруда має забезпечуватися штучним освітленням. У ній не допускається прокладання тимчасових електричних та інших інженерних мереж, а також незакріплених електричного обладнання і світильників. Електричні світильники мають бути захищеними від механічного пошкодження. Використання світильників із незахищеними лампами розжарювання не допускається. Для освітлення захисних споруд можуть використовуватися світлодіодні та інші енергоощадні лампи. Використання люмінесцентних ламп для систем освітлення захисних споруд не допускається.

До захисних пристроїв, якими обладнуються сховища, належать захисно-герметичні та герметичні двері, віконниці (ставні), захисні секції, клапани-відтиначі, клапани надмірного тиску тощо. Захисні пристрої призначені для захисту осіб, що переховуються у сховищах, від надмірного тиску повітряної ударної хвилі під час застосування звичайної зброї та засобів масового ураження.

Сховище має бути герметичним, у ньому необхідно зберігати належний температурно-вологісний режим, який запобігає утворенню в захисній споруді конденсату.

Герметичність сховища досягається забезпеченням цілісності огорожувальних захисних конструкцій (покриттів, перекриттів, стін, перегородок, підлоги, фундаментів), місць з'єднань між ними, гідроізоляції, справності захисних пристроїв отворів входів і виходів, закладних деталей у місцях вводу комунікацій (водопроводу, опалення, каналізації, кабелів та іншого обладнання), противибухових пристроїв систем вентиляції, а також дотриманням у приміщеннях захисної споруди нормального температурно-вологісного режиму.

Вологість у сховищі підтримується на рівні не вище ніж 70%. Для вимірювання вологості повітря у сховищах використовують прилади для вимірювання рівня вологості повітря (гігрометри, термогігрометри, вимірювачі вологості повітря тощо), у разі їх відсутності дозволяється використовувати для цього психрометри та психрометричні таблиці.

В укритті мають бути повітроводи, протипилові фільтри, фільтри-поглиначі. Фільтри-поглиначі захищають від отруйних бойових, хімічних, біологічних речовин, пилу.

Під час експлуатації повітроводів забезпечується герметичність їх з'єднань. У разі нещільного з'єднання повітроводів між собою і з фільтровентиляційним обладнанням відбувається витік повітря. Місця витіку повітря через нещільності у фланцевих, муфтових та інших з'єднаннях дозволяється визначати за відхиленням полум'я свічки під час роботи системи повітропостачання.

Під час утримання та експлуатації систем водопостачання, заміни їх обладнання необхідно дотримуватися таких вимог:

- баки (ємності) для питної води, водопровідні труби мають бути виготовлені з матеріалів, дозволених для застосування в зазначених цілях, з підвищеною стійкістю до механічних пошкоджень і забезпечувати нормативну якість води згідно з вимогами Державних санітарних норм та правил «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною»;

- баки (ємності) для питної води мають бути проточні, обладнані показчиками води, мати люки для можливості їх обстеження та проведення ремонтних робіт;
- проточні баки (ємності) і труби, якими циркулює вода, обладнуються тепло- і пароізоляцією. Не дозволяється застосовувати теплоізоляційні матеріали, що зазнають гниття в умовах підвищеної вологості.

Виконання вимог вищезазначеного пункту 1 підтверджується результатами лабораторних досліджень якості питної води, що здійснюються в терміни й порядку, визначені Санітарними нормами та ДСТУ 7525:2014 «Вода питна».

Вода в ємностях підлягає знезараженню за допомогою спеціальних знезаражувальних речовин (розчинів), дозволених для використання Міністерством охорони здоров'я України. Нормативний запас таких речовин (розчинів) визначається залежно від розмірів ємності.

Після заповнення відсіків сховища населенням, яке укривається, користування санвузлами допускається, тільки якщо працюють водопровідна і каналізаційна мережі, що дозволяє змив унітазів.

Якщо системи каналізації або зовнішнього водопостачання пошкоджено або вони вийшли з ладу, установлюють обмежений режим споживання аварійного запасу води, а також користуються фекальними баками.

У всіх випадках засмічення та утворення підпору в зовнішній каналізаційній мережі необхідно негайно закрити засувки та припинити користування санітарними приладами [3].

З початку 2024 року, було облаштовано 337 захисних споруд цивільного захисту по всій Україні. З них 13 – нове будівництво, 27 – модульні укриття, решта – реконструкції та ремонти. Загальна вартість цих робіт сягає 384,8 млн грн. Таким чином, протягом 2023 та 2024 років приведено до належного стану 7 165 укриттів. На це витрачено понад 9 млрд гривень. Це і субвенції, і державні програми, і благодійні кошти, місцеві й обласні бюджети [16]. Наразі в Україні функціонує понад 62 тисячі захисних споруд, до повномасштабного вторгнення

було близько 20 тисяч. Це відбулося внаслідок змін як законів, так і підзаконних актів, ініційованих МВС [4].

2.2 Аналіз ефективності функціонування укриттів у Києві

Оцінка ефективності укриттів здійснюється за такими ключовими критеріями:

1. Доступність – чи можуть люди вільно потрапити до укриттів під час повітряної тривоги?
2. Фізичний стан споруд – чи відповідають укриття мінімальним стандартам безпеки?
3. Обладнання та забезпечення – чи є необхідні засоби для тривалого перебування (вентиляція, вода, санвузли, освітлення)?
4. Кількість місць – чи достатньо укриттів для всіх мешканців відповідних районів?
5. Оперативність інформаційного забезпечення – чи отримують мешканці своєчасні дані про доступні укриття?

Основними проблемами ефективності функціонування укриттів є:

1. Недоступність під час повітряних тривог
2. Незадовільний фізичний стан споруд.
3. Відсутність належного обладнання
4. Недостатня кількість місць

Після численних скарг і гучних розслідувань Київська міська влада оголосила про проведення комплексної перевірки стану укриттів. Було запущено ряд ініціатив для покращення ситуації:

- Інспекція та аудит укриттів – проведення перевірок для визначення стану кожного сховища та усунення недоліків.
- Запровадження електронної мапи укриттів – створення доступного онлайн-ресурсу, який дозволяє мешканцям легко знаходити найближчі захисні споруди.

- Залучення громадськості та волонтерів – активне залучення ініціативних груп для моніторингу стану укриттів та допомоги в їх облаштуванні.
- Ремонт та модернізація укриттів – оновлення вентиляційних систем, покращення санітарних умов, встановлення додаткових місць для сидіння.

Рисунок 4. Аналіз роботи укриттів

Станом на 9 червня 2023 року всього придатними до використання є 2 943 укриття. У 68% – забезпечено вільний доступ до них, у 28% – вільний доступ забезпечується протягом 5 хвилин, ще 4% були виявлені закритими [17]. Для забезпечення ефективного функціонування укриттів у Києві необхідно реалізувати такі заходи:

1. Посилити контроль за відкриттям укриттів під час повітряних тривог - чітко визначити відповідальних осіб і запровадити систему штрафів за порушення.
2. Збільшити кількість діючих укриттів – облаштувати додаткові захисні споруди у підземних паркінгах, метро та громадських будівлях.

3. Модернізувати інфраструктуру – встановити системи автономного освітлення, покращити вентиляцію та облаштувати санвузли.
4. Створити чітку навігаційну систему – розмістити вказівники, інформаційні таблички та оновлювати електронну карту укриттів.
5. Забезпечити краще інформування громадян – проводити роз’яснювальні кампанії щодо правил поведінки та використання укриттів.

Функціонування укриттів є ключовим елементом системи цивільного захисту під час війни. Наявність доступних, безпечних і добре облаштованих укриттів дозволяє значно зменшити ризики для населення під час ракетних атак та авіаударів. У Києві, як столиці України та місті, яке регулярно зазнає обстрілів, питання ефективності функціонування укриттів набуло критичної важливості.

Спираючись на опитування, проведене у одній із соціальних мереж, а саме Instagram. Можу сказати, що більшість жителів столиці нехтують правилами безпеки та не спускаються в укриття. Здебільшого на їх вибір впливають такі чинники як стан самого укриття та забезпечення його усім необхідним. Також на рішення впливає розташування найближчого укриття.

Рисунок 5. Результати опитування у Instagram.

2.3 Підготовка матеріалів та зйомка відео про укриття Києва

Підготовка матеріалів та зйомка відео про укриття Києва є важливим етапом у висвітленні питання безпеки мешканців міста в умовах війни. Процес створення такого контенту включає кілька ключових етапів: дослідження проблеми, збір інформації, організацію зйомки та поширення готового матеріалу.

Першим кроком є збір та аналіз даних. Для цього я ознайомила з нормативно-правовою базою, що регулює функціонування укриттів, вивчила офіційні звіти міської влади та провела моніторинг доступності укриттів для населення. Сама перевіряла вибрані укриття та оцінювала їх стан. Для отримання більшої інформації домовилась про зустріч з радником заступника міського Голови в КМДА Олексієм Тихоновим, а згодом взяла в нього інтерв'ю. Також говорила з місцевими жителями та дізнавалась їх думку.

На основі зібраних матеріалів сформувала сценарій відео та визначила його структуру та ключові акценти. Після завершення зйомки, сюжет буде поширений на платформі YouTube.

Висновки до розділу 2

Забезпечення належного функціонування укриттів в Україні є критично важливим завданням у контексті повномасштабної війни. Аналіз нормативно-правових і технічних аспектів показав, що, хоча існує чітка регламентація вимог до захисних споруд, на практиці їхній стан і доступність залишаються проблемними.

Основні висновки дослідження:

1. Типи укриттів – укриття поділяються на найпростіші (підвали, переходи, паркінги) та повноцінні сховища, які забезпечують довготривале перебування. Проте, значна частина населення змушена користуватися непридатними чи напівпристосованими приміщеннями.

2. Нормативна база – правила експлуатації чітко регулюють умови утримання укриттів, але в реальності не завжди дотримуються через бюрократичні та фінансові обмеження.

3. Стан укриттів – багато з них у незадовільному стані через застарілу інфраструктуру, недостатнє фінансування та відсутність ремонту.

4. Доступність – у містах, особливо Києві, проблема закритих укриттів залишається актуальною. Незважаючи на обов'язкові вимоги щодо доступу, мешканці не завжди можуть потрапити до захисних споруд під час повітряної тривоги.

5. Фінансування – значні кошти уже витрачено на облаштування укриттів, але проблеми залишаються, особливо в контексті доступності для маломобільних груп населення.

Таким чином, хоч держава та місцева влада активно працюють над покращенням захисної інфраструктури, існує нагальна потреба в більш жорсткому контролі за доступністю та станом укриттів. Необхідно підвищити рівень поінформованості населення та впровадити дієві механізми перевірки й модернізації сховищ. Тільки комплексний підхід дозволить зробити систему укриттів дійсно ефективною і безпечною для громадян.

Висновки

Медіаграмотність під час війни відіграє критично важливу роль, оскільки допомагає населенню розпізнавати фейки, протидіяти ворожій пропаганді та зберігати психологічну стійкість. Вона сприяє правильному сприйняттю інформації, зменшенню паніки та підвищенню рівня безпеки.

Разом із цим, ефективність роботи укриттів у Києві залишається неоднозначною. Попри певні покращення, зокрема цифровізацію та громадський контроль, існують проблеми: недостатня кількість укриттів, їх обмежена доступність, неналежне маркування та незадовільний технічний стан.

Нормативно-правові та технічні аспекти роботи укриттів передбачають чіткі вимоги до їх облаштування, зокрема автономність, герметичність та доступність. Проте на практиці багато укриттів не відповідають цим стандартам, що потребує посилення контролю, фінансування та модернізації.

Таким чином, і медіаграмотність, і належний стан укриттів є ключовими факторами безпеки під час війни. Для їх покращення необхідна спільна робота влади та суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барсукова О. В. Українська правда. Життя. Україні запрацював чат-бот, де можна поскаржитися на зачинене укриття. URL:<https://life.pravda.com.ua/society/2024/01/8/258716/> (дата звернення: 28.03.2025).
2. Укрінформ. Бомбосховища Києва: проблеми, які поширюються на всю Україну. URL:<https://www.ukrinform.ua/rubric-kyiv/3719493-bomboshovisa-kieva-problemi-aki-posiruutsa-na-vsu-ukrainu.html> (дата звернення: 28.03.2025).
3. Освітній омбудсмен України. Вимоги до захисних споруд. URL:<https://info.eo.gov.ua/vymogy-do-zahysnyh-sporud/> (дата звернення: 03.04.2025).
4. Департамент комунікації МВС України. В Україні кількість захисних споруд збільшилася до понад 62 тисяч. URL:<https://dsns.gov.ua/news/ostanni-novini/v-ukrayini-kilkist-zaxisnix-sporud-zbilsilasia-do-ponad-62-tisiac-dsns> (дата звернення: 02.04.2025).
5. АрміяInform. Генштаб ЗСУ спростував російські фейки про обстріл газовимірювальної станції Суджа. URL:<https://armyinform.com.ua/2025/03/21/genshtab-zsu-sprostuvav-rosijski-fejky-pro-obstril-gazovymiryuvalnoyi-stancziyi-sudzha/> (дата звернення: 01.04.2025).
6. Гуріна А. Медіаграмотність як життєво необхідна навичка в сучасному соціально-політичному та культурному просторі України URL:file:///C:/Users/nout/Downloads/Npd_2017_4_8.pdf (дата звернення: 30.03.2025).
7. Захарченко Ю. Бомбосховища Києва: де шукати укриття в разі надзвичайної ситуації. URL:<https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20240907-mapa-ukrittiv-u-kuevi/> (дата звернення: 30.03.2025).
8. Інтерактивна карта «Укриття Києва» URL:<https://www.google.com/maps/d/u/0/edit?mid=1Bb8lCR6yzXJcYnascJUVY>

- [jhvwmi6k8M&rl=50.46264064438759%2C30.601899077519068&z=12](https://www.google.com/search?q=jhvwmi6k8M&rl=50.46264064438759%2C30.601899077519068&z=12) (дата звернення: 30.03.2025).
9. ДІМ. Інтерактивні карти та забиті підвали: стан бомбосховищ в Україні. URL:<https://kanaldim.tv/interaktivnye-karty-i-zakolochennye-podvaly-sostoyanie-bomboubezhishh-v-ukraine/> (дата звернення: 01.04.2025).
  10. Кірієнко У. Медіаграмотність для освітян в умовах війни: інформаційно-аналітичні матеріали. URL: <https://dnpb.gov.ua/my/R2-KUV-Presentation%20Media%20Literacy%202023.pdf> (дата звернення: 31.03.2025).
  11. Лазоренко Ю. Журналістика на війні: виклики, стандарти та поради від військового журналіста. URL:<https://nsju.org/novini/zhurnalistyka-na-vijni-vyklyky-standarty-ta-porady-vid-vijskovogo-5zhurnalista/> (дата звернення: 02.04.2025).
  12. Наукова бібліотека Маріупольського державного університету. Медіаграмотність. URL:<https://msu.edu.ua/library/mediahramotnist-korysni-materialy/> (дата звернення: 20.03.2025).
  13. Медіаграмотність під час війни: теорія, методика, інтерактив : навч. посіб. О. Довженко, А. Єгорова, Т. Іванова; за заг. ред. О. Волошенюк, В. Іванова. – Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. – 68 с.
  14. Telegram-бот для скарг на недоступні укриття. Open Shelter Bot URL:https://t.me/open_shelter_bot (дата звернення: 01.04.2025).
  15. Школа бізнесу Нова Пошта. Портрет ідеального клієнта: як правильно аналізувати аудиторію. URL:<https://online.novaposhta.education/blog/portret-idealnogo-klienta-yak-pravilno-analizuvati-auditoriyu#575> (дата звернення: 01.04.2025).
  16. Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України. Приведення укриттів до належного стану: підсумки роботи Мінстратегпрому за перший квартал 2024 року. URL:<https://mспu.gov.ua/news/pryvedennia-ukryttiv-do-nalezhnogo-stanu-pidsumky-roboty-minstratehpromu-za-pershyy-kvartal-2024-roku> (дата звернення: 01.04.2025).

17. Степанюк М. У Києві хочуть облаштувати укриття автоматизованою системою відкриття: КМДА про підсумки перевірки. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20230609-u-kyievi-hochut-oblashtuvaty-ukryttya-avtomatyzovanoyu-systemoyu-vidkryttya-kmda-pro-pidsumky-perevirky/> (дата звернення: 31.03.2025).
18. Dovidka.info. Укриття. URL: <https://dovidka.info/ukryttya/#shelter> (дата звернення: 01.04.2025).
19. Укриття в Україні: як захистити населення на другому році повномасштабної війни? Юридична практика: веб-сайт. URL: <https://pravo.ua/ukryttia-v-ukraini-iaak-zakhystyty-naseleattia-pid-chas-druhoho-roku-povnomasshtabnoi-viiny/> (дата звернення: 01.04.2025).
20. Центр протидії дезінформації. Фейк пропагандистів про нібито провокацію ЗСУ в Миколаєві для зриву домовленостей. URL: <https://cpd.gov.ua/international-direction/ssha/fejk-propagandystiv-pro-nibyto-provokacziyu-zsu-v-mykolayevi-dlya-zryvu-domovlenosteji> (дата звернення: 01.04.2025).